

NORGES HØYESTERETT

Den 23. januar 2023 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Bergsjø, Bergh og Høgetveit Berg i

HR-2023-155-U, (sak nr. 23-009458STR-HRET), straffesak, habilitet:

A (advokat Tore Johan Sørland)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Jan-Inge Wensell Raanes)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmål om alle dommerne i Gulating lagmannsrett er inhabile i saker der statsadvokat Jan-Inge Wensell Raanes opptrer, fordi han nylig har avsluttet en lengre konstitusjon i domstolen.
- (2) A har anket Sogn og Fjordane tingretts dom 15. desember 2022 til Gulating lagmannsrett. I tingretten ble A dømt for overtredelse av straffeloven § 232 første ledd, jf. § 231, jf. § 16 (forsøk på grov narkotikaovertrædelse). Han ble også dømt for overtredelse av straffeloven § 234 første ledd (dopingovertrædelse) og for forsøk på overtredelse av § 234 første ledd, jf. § 16.
- (3) Statsadvokat Wensell Raanes har på vegne av Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter oversendt saken til Gulating lagmannsrett ved påtegning godkjent digitalt 9. januar 2023.
- (4) Gulating lagmannsrett har i foreleggelse til Høyesteretts ankeutvalg 13. januar 2023 på eget tiltak tatt opp spørsmålet om habiliteten til dommerne i Gulating lagmannsrett. Bakgrunnen er at statsadvokat Wensell Raanes var konstituert lagdommer i Gulating lagmannsrett fra 1. mars 2021 til 31. desember 2022. I brevet vises det til at enkeltdommere i lagmannsretten etter en konkret vurdering er ansett inhabile til å behandle saker der statsadvokaten opptrer. Lagmannsretten ber ankeutvalget vurdere om også de øvrige dommerne i lagmannsretten er inhabile.
- (5) Ankebehandlingen av straffesaken er stilt i bero i påvente av avklaring av habilitetsspørsmålet.

- (6) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at det er spørsmål om å vurdere habiliteten til dommerne i Gulating lagmannsrett, jf. domstollosen § 117 andre ledd tredje punktum. Utvalget har full kompetanse i saken, jf. blant annet HR-2020-2116-U avsnitt 4 med videre henvisninger.
- (7) Spørsmålet er om samtlige dommere i Gulating lagmannsrett er inhabile i saker der statsadvokat Wensell Raanes opptrer, fordi han var konstituert lagdommer ved domstolen fra 1. mars 2021 til 31. desember 2022.
- (8) Domstollosen § 108 fastsetter at ingen må være dommer «når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet». Utgangspunktene er beskrevet slik i HR-2019-899-A avsnitt 13:

«Bestemmelsen må forstås i lys av retten til en rettferdig rettergang ved en uavhengig og upartisk domstol etter Grunnloven § 95 første ledd, Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 6 nr. 1 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 14 nr. 1, jf. blant annet HR-2016-2311-P avsnitt 13 og HR-2018-451-A *Gassled*. Av sistnevnte avgjørelse fremgår det i avsnitt 11 at dette for det første innebærer at det 'ikke må foreligge omstendigheter som gjør at dommeren subjektivt sett ikke vil være i stand til å treffe en upartisk avgjørelse uten å skjule til irrelevante hensyn. For det andre må det ikke foreligge forhold som etter en objektiv målestokk gir omverdenen rimelig og saklig grunn til å tvile på dommerens upartiskhet, jf. HR-2016-681-A avsnitt 18'.»

- (9) Det er opplyst at enkelte dommere etter en konkret vurdering er inhabile i saker der statsadvokat Wensell Raanes opptrer, fordi det for dem gjør seg gjeldende særegne omstendigheter. Den klare hovedregelen er at inhabilitet for en dommer i en kollegial domstol ikke medfører at de øvrige dommerne ved domstolen blir inhabile, se blant annet HR-2020-2116-U avsnitt 8.
- (10) For de dommerne i Gulating lagmannsrett som ikke allerede er ansett inhabile til å behandle saker der statsadvokaten opptrer, er det den objektive tilnærmingen som er aktuell.
- (11) I HR-2018-1936-A avsnitt 15 uttaler førstvoterende:

«Høyesterett har i flere avgjørelser lagt til grunn at så lenge det ikke er tale om forbindelser gjennom slekt eller ekteskap som nevnt i domstollosen § 106 mellom de profesjonelle aktørene i retten, 'må det normalt bestå et nokså nært vennskap eller bekjentskap før det kan bli tale om inhabilitet etter domstollosen § 108', jf. HR-2016-2311-P avsnitt 20. Det følger videre av Høyesteretts praksis at det skal mye til for at kollegiale forhold i seg selv fører til inhabilitet, jf. HR-2016-106-A avsnitt 25. I sistnevnte avgjørelse er det understreket at det 'må kunne legges til grunn som et alminnelig utgangspunkt at dommerne i kollegiale domstoler forholder seg profesjonelt og upartisk også til saker som berører kolleger'. Etter mitt syn må dette gjelde desto mer med hensyn til *tidligere* kolleger i andre juristroller.»

- (12) I HR-2022-136-U var det spørsmål om samtlige dommere i Frostating lagmannsrett var inhabile. Den ene advokaten hadde vært dommer i Frostating lagmannsrett i en årrekke. I avsnitt 10 kommenterer utvalget forholdet til det ovenfor siterte fra HR-2018-1936-A:

«Denne saken gjaldt et tidligere kollegialt forhold utenfor domstolene. Utgangspunktene må imidlertid være de samme selv om spørsmålet gjelder tidligere dommerkollager. Det

kan heller ikke ha betydning at tilknytningen gjelder på samme måte for flere dommere i en kollegial domstol og ikke er begrenset til en enkelt dommer.»

- (13) Ankeutvalget nevner også HR-2017-995-U. En advokat hadde tjenestegjort som konstituert lagdommer i Frostating lagmannsrett i seks måneder. Noen uker etter avsluttet konstitusjonsperiode meldte han seg som prosessfullmektig ved ankebehandling av en sak i lagmannsretten, som han hadde hatt i tingretten før konstitusjonen startet. Spørsmålet var om alle dommerne i Frostating lagmannsrett var inhabile. Utvalget uttalte i avsnitt 13 og 14:

«Utgangspunktet er, slik det fremgår av Rt-2003-1588 avsnitt 9, at dommere i en kollegial domstol ikke uten videre er inhabile i en sak der en kollega er part eller har et nært forhold til en part. Det samme er gjentatt i HR-2016-106-A avsnitt 25. ...

I dette tilfellet er advokat Sagen Berg ikke kollega med dommerne, men en tidligere kollega. Utgangspunktet om at dommerne ikke er inhabile, står derfor sterkere her enn i avgjørelsen fra 2003. Her vil det ikke foreligge noen løpende kollegiale bindinger til ham. Den omstendighet at advokat Sagen Berg sluttet i lagmannsretten mindre enn to måneder før ankeforhandlingene, gir derfor ingen rimelig og saklig grunn til å tvile på dommernes upartiskhet.»

- (14) Ankeutvalget mener at det av dette følger klart at samtlige dommere i Gulating lagmannsrett ikke er inhabile til å behandle saker der statsadvokat Wensell Raanes opptrer. Dette omfatter ikke dommerne som allerede er ansett inhabile fordi det for dem gjør seg gjeldende særegne omstendigheter.

S L U T N I N G

Dommerne i Gulating lagmannsrett er ikke inhabile.

Espen Bergh
(sign.)

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Borgar Høgetveit Berg
(sign.)